

ΕΚ ΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ

ΤΟΥ ΡΩΣΟΥ ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΥ

ΚΟΜΗΤΟΣ Ι ΡΙΜΠΩΠΙΕΡ

ΛΗΟΣΠΑΣΜΑ

... Μὲ ἐκράτει εἰσέτι κατ' οἶκον ἡ ἀθένειά μου καὶ ἡ τῶν τεσσάρων τέκνων μου. Τὸν Ῥεσσελρὸδ εἶδον ἅπαξ μόνον ἐν τῷ σπουδαστηρίῳ του. Ἐν τούτοις ὁ Αὐτοκράτωρ² μὲ προσεκάλεσε: «Τί ἔχεις νὰ μὲ εἴπῃς;» ἀνέκραξεν ὅτε εἰσῆλθον, «ἀπεχωρίσθημεν ὅτε ἤμην ἀπλοῦς στρατηγὸς καὶ μὲ ἐπχναβλέπεις αὐτοκράτορα». Μοὶ ἀνήγγειλε τὴν ἀποστολήν μου εἰς Βιέννην, καὶ μοὶ ἀνεκοίνωσε τὰς ὁδηγίας προσθέσας: «Δὲν εἶνε γελοῖον νὰ σοὶ δίδω διατχγὰς!» Πρὸ τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναρρήσεως αὐτοῦ κατείχομεν ἴσας σχεδὸν θέσεις. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην συχνάκις συνηνητώμεθα καὶ οὐδαίς χορὸς ἐν τῷ ἀνακτόρῳ Ἀνιτζκοῦ ἐδίδετο, εἰς ὃν νὰ μὴ προσεκαλούμην ἐγὼ τε καὶ ἡ σύζυγός μου. Συχνάκις ὁ Αὐτοκράτωρ, ἡ Αὐτοκράτειρα καὶ ἐγὼ συνεπίνομεν τὸ τέιον καὶ διεζήγωμεν μακρὰς συνδιαλέξεις, οὕτως ὥστε ἐπῆλθεν ἕξις νὰ μὲ βλέπωσι πρὸ αὐτοῖς, ἡ ἕξις δὲ παρὰ τοῖς αὐτοκράτορσι κέκτηται μεγίστην σημασίαν.

Ἀπῆλθον εἰς Βιέννην ν' ἀναγγείλω τῷ αὐτοκράτορι Φραγκίσκῳ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάρρησιν τοῦ Αὐτοκράτορος Νικολάου. Κύριος δὲ σκοπὸς τῆς πρεσβείας μου ὑπῆρξε τὸ Ἑλληνικὸν ζήτημα. Ὁ Αὐτοκράτωρ μὲ ὑπεδέχθη λίαν φιλοφρόνως. Ἐθλίβετο μεγάλως ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου Παύλοβιτς ὡς τοῦ ἀρίστου τῶν φίλων, προσθέσας ὅτι τότεν ἐπιρροὴν εἶχεν ἐπ' αὐτοῦ ὁ Αὐτοκράτωρ ἐκεῖνος, ὥστε οὐδὲν ἠδύνατο ν' ἀρνηθῇ αὐτῷ. Μετὰ ἐκστάσεως μοὶ ἀνέφερε περὶ τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναρρήσεως τοῦ νέου Αὐτοκράτορός μου, θίξας τὸ περὶ τῶν μετὰ τῆς Πύλης ἡμε-

1 Ὁ κόμης Ἰωάννης Ῥιμπωπιέρ (Jean Ribaupierre) ῥώσος διπλωμάτης τὸ γένος Ἑλβετὸς εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ῥωσικὴν ὑπηρεσίαν ἐπὶ Αἰκατερίνης τῆς Β' κατὰ σύστασιν τοῦ Βολτάρου. Ὑπηρετήσας δὲ ἐπὶ Αἰκατερίνης τῆς Β', Ἀλεξάνδρου τοῦ Α' καὶ τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου, ἐπὶ τέλους ἀποσταλθεὶς ὑπὸ τοῦ τελευταίου τούτου εἰς Βιέννην καὶ Κωνσταντινούπολιν πρὸς διεξαγωγὴν τῶν ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος διαπραγματεύσεων. Τῇ 23 Ὀκτωβρίου 1830 ἀνεκλήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει διορισθεὶς πρεσβευτὴς τῆς Ῥωσίας ἐν Πρωσίᾳ καὶ Μεκλεμβούργῳ καὶ μεταγενεστέρως ἀρχιθαλαμηπόλος τελευτήσας τῇ 24 Μαΐου 1865. Τὰ περιεργύτατα αὐτοῦ ἀπομνημονεύματα διεσωθήσαν παρὰ τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ κομήσση Κουτούζοῦ ἀδελφῇ τῆς ὁποίας ἐδημοσίευσεν αὐτὰ ἐν τῷ «Ῥωσικῷ Ἀρχεῖῳ» (1877 ἀρ. 4 σελ. 460) ὁ κ. Βασιλιζικόβ. Ἀναγκαῖον ἐκρίναμεν νὰ δημοσιεύσωμεν Ἑλληνιστὶ τὸ μᾶλλον τῷ Ἑλληνισμῷ ἐνδιαφέρον μέρος αὐτῶν.

2 Ὁ Νικόλαος. Ἦτο δὲ ἀκριδῶς ἡ ἐποχὴ τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναρρήσεως αὐτοῦ.

ἀνευ κηρύξεως ἀγῶνος νὰ φονεύσῃ ἅπαντας ἡμᾶς πρὸς ἐκδίκησιν τῆς καταστροφῆς τοῦ Ὀθωμανικοῦ στόλου. Προσεκάλεσε τὸν Δζεγλούμ, ἐξ ἀπλοῦ μπίμπκση εἰς ταγματάρχην προδιδομένην, διώτι πρῶτος ἐπυροδόλησε κατὰ τῶν στρασιασάντων ἐν Ἀτμαϊδάν Γαχνιτζάρων. Ὁ Καρχ-Δζεγλούμ ἐζήτησε μόνον καιρὸν διὰ νὰ μετακέρῃ εἰς τὴν πρωτεύουσάν τοῦ τάγμα αὐτοῦ καὶ ἐν ἑτέρῳ φίλου τοῦ τινος ταγματάρχου καὶ ἀναμριδόλως ἤθελεν ἀταράχως κατασφάξῃ ἅπαντας ἡμᾶς, ἐὰν δὲν ἐμπόδιζον αὐτὸν οἱ φοβηθέντες Χοζρέδ-πκσᾶς καὶ ὁ μέγας βεζύρης. Εἶνε λίαν δυσχερὲς νὰ περιγράψῃ τις τὸν φονευσμὸν τοῦ Ὀθωμανικοῦ πληθυσμοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην· ἅπαντες ἐξωπλίσθησαν καὶ αἱ πολεμικαὶ κραυγαὶ διεδίδοντο πανταχόθεν. Ἐν τούτοις ἡμεῖς διήγομεν ἀμερίμνως ἐν Βουγλουκ-δερέ καὶ ἐγευματίζομεν, ὅτε αἴφνης ἀναγγέλλουσι τὴν ἀφίξιν τοῦ κ. Δε-Ααρζού ὑπασπιστοῦ τοῦ στρατηγοῦ Γηλμηνὸ ἔχοντος ἀπόλυτον ἀνάγκην νὰ με δμιλήσῃ. Ὑπεδέχθην αὐτὸν ἀναγγεῖλαντά μοι ὅτι ἅπαντες οἱ συνάδελφοί μου με καθικετεύουσι νὰ μεταβῶ εἰς Πέραν ὅπως συνεννοηθῶμεν περὶ τῶν μέτρων ἅτινα πρέπει νὰ λάβωμεν ἐν τῇ κρισίμῳ ταύτῃ περιστάσει. Διέταξεν νὰ ἐτοιμάσωσι τοὺς ἵππους καὶ ἔσπευσεν εἰς Πέραν. Κατ' ἀρχὰς ἐπεσκέφθη τὸν Κάνιγγα εὐρὼν αὐτὸν τρέμοντα ἐκ τοῦ φόβου. Με καθικέτευε νὰ συνδράμῃ αὐτὸν καθ' ὅτι φοβεῖται ὅτι θέλουσι τὸν φονεύσῃ. Καθησυχάσας αὐτὸν κατὰ τὸ ἐνόν, ἀνεκοίνωσα συγχρόνως αὐτῷ τὴν συνέντευξιν ἣν εἶχον μετὰ τοῦ διερμηνέως τῆς Πύλης Ἐζράλ-ἐφένδη, ὅστις ἀνκφέρων περὶ τῆς ἐν Πύλῃ ναυμαχίας ἐτόλμησε νὰ με ἀπειλήσῃ διὰ τῆς ἐν τῷ Ἑπταπύργῳ καθείρξεως. «Εἶπατε πρὸς ἐκείνους οἵτινες ἀπέστειλαν ὑμᾶς, ἀπήντησα ἐγώ, ὅτι ἡ ἐποχὴ τῶν τοιούτων ἀθετήσεων τοῦ διεθνοῦς δικαίου παρήλθεν ἀνεπιστρεπτεῖ, ὅτι οὐδενὶ συμβουλεύω νὰ διαβῇ τὸ κατώφλιον τῆς θύρας μου, ὅτι θέλω ἐξοπλίσῃ πάντας τοὺς περὶ ἐμέ, καὶ θέλω ἀμύνεσθαι μέχρι τελευταίας ῥανίδος τοῦ αἵματός μου, καὶ ὅτι ἐὰν τολμήσῃ τις ν' ἀπειλήσῃ τὴν ζωὴν μου ἢ αὐτὴν τὴν ἐλευθερίαν μου, λίθος ἐπὶ λίθου δὲν θέλει μείνῃ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ ἡ Ῥωσικὴ θέλουσι δεόντως με ἐκδικηθῇ. Τὸ πρόσωπον τοῦ διερμηνέως μετὰ τοὺς λόγους τούτους κατέστη κωμικότατον. Ἀπερκασίσαμεν ἐγώ τε καὶ οἱ τῆς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας πρεσβευταὶ ὅτι εἶνε καιρὸς ἤδη ν' ἀπέλθωμεν. Ἡ Πύλη ἠνκντιοῦτο εἰς τὴν ἀνχωρήσιν μου ἐμποδίζουσα τὴν χορήγησιν τῶν διαβατηρίων. Ἐγὼ ἀπ' ἑτέρου ἀνήγγειλα τῷ Ρεῖς-ἐφένδῃ ὅτι θέλω διαβῇ τὸν Ἑλλήσποντον ἐπὶ δύο θαλαμηγῶν πλοίων δοθέντων εἰς τὴν διάθεσιν μου παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος. Ἡ ἐμφάνισις τῶν πλοίων τούτων ἔτινα, εἰσελθόντα εἰς τὸν Βόσπορον προσέλαβον μορφὴν ἐμπορικὴν, προῤῥένησαν ἰσχυρὰν ἐντόπωσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἐπέβην τοῦ πλοίου μεθ' ἀπάσης τῆς οἰκογενείας καὶ μέρους τῆς ἀκολουθείας καὶ τῇ 5 Δεκεμβρίου 1827 ἀνειλκύσαμεν τὴν ἀγκυραν.

σωρὸν ἐγγράφων ὑπ' αὐτοῦ τε καὶ τοῦ παρὰ τῇ Πύλῃ πρέσβως τῆς Αὐστρίας γεγραμμένων, προσπαθὼν νὰ μὲ καταπείσῃ ὅτι ὑπεστήριζε τὴν πολιτικὴν τοῦ ἡμετέρου ἀνακτοβουλίου. «Τὰ ἡμέτερα ἀρχεῖα εἶνε προσιτὰ ὑμῖν», ἐπαλεάμβανεν ἐκάστοτε, «ζητήσατε ὅ,τι ἐπιθυμεῖτε». Ἐφοβεῖτο ἰδίως λίαν νὰ μὴ κηρύξωμεν τὸν κατὰ τῆς Πύλης ἀγῶνα καὶ ἐνουθέτει τὴν Πύλην νὰ ἐκτελέσῃ πάσας τὰς ἀπαιτήσεις ἡμῶν. Πράγματι δὲ μεγάλως συνετέλεσε τῇ συνκινέσει τῆς Πύλης νὰ ἐπιληφθῇ τῆς ἐν Ἀκκερμανίῳ Συνδικακέψεως ἣν διεξῆγον μετὰ τοῦ κόμητος Βοροντζόβ.

Ἐπανελθὼν εἰς Πετρούπολιν εὔρον ἐκεῖ τὸν δοῦκα Βελιγκτῶνα, ὃν τὸ Ἀγγλικὸν Ὑπουργεῖον ἔσπευσε ν' ἀποστείλῃ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ὅπως ἔλθῃ εἰς τινὰ μεθ' ἡμῶν συνεννόησιν ἐν τῇ Ἀνατολικῇ πολιτικῇ, φοβούμενοι μήπως μόνοι ἐπιληφθῶμεν τῆς ἐνεργείας. Ὑπεγράφη μετὰ τῆς Ἀγγλίας συνθήκη εἰς ἣν ταχέως προσεκλήθη καὶ ἡ Γαλλία. Ἡ Πύλη ἀπεφάσισε νὰ πέμψῃ πληρεξουσίου εἰς Ἀκκερμάνιον. Ἐγὼ ἀφ' ἐτέρου μετέβην ἐκεῖ μετὰ τοῦ συναδέλφου μου κόμητος Βοροντζόβ. Τὰ ἀποτελέσματα τῶν διαπραγματεύσεων ἡμῶν ἀνήκουσι τῇ ἱστορίᾳ· ὑπ' αὐτῆς ἀνεγράφηται καὶ δὲν ἐπιθυμῶ νὰ ἐπεκτείνω τὸν περὶ αὐτῶν λόγον, θέλω νὰ προσθέσω μόνον ὅτι οἱ Ὁθωμανοὶ ἐνέδωκαν εἰς πάσας τὰς ἀπαιτήσεις ἡμῶν, καὶ ἐγὼ διετάχθην ν' ἀπέλθω εἰς Κωνσταντινούπολιν, παρκαμίνας ἐν Ἰατίῳ καὶ Βουκουρεστίῳ, ὅπως λάβω γνῶσιν τῆς ἐν ταῖς Ἡγεμονίαις καταστάσεως, ἃς οἱ Τούρκοι ἐπὶ τέλους κατέλιπον. Ἡ ὑπὸ τῶν Τούρκων κατοχὴ τῶν Ἡγεμονιῶν ὑπῆρξε τὸ κυριώτατον αἷτιον τῆς δυσκρεσείας τοῦ ἡμετέρου ἀνακτοβουλίου.

Διετάχθην ν' ἀπέλθω εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅσον τάχιστα. Κατέλιπον τὴν οἰκογένειάν μου ἐν Ὁδησσῷ, καὶ δύο ἡμέρας πρὸ τῶν Χριστουγέννων μετέβην εἰς Κισνόβιον. Ἀκροαθεὶς ἐκεῖ τῆς θείας λειτουργίας ἐξηκολούθησα τὴν ὁδοιπορίαν μου. Ὑπάλληλος τῆς Ὑψηλῆς Πύλης (μεχμενδάρ) μὲ προῦπήντησεν ἐν Βουκουρεστίῳ συνοδεύσας με μέχρι Κωνσταντινουπόλεως. Μετὰ μεγίστης δυσκολίας διέβην τὸν Αἶμον. Ἀφικόμενος δὲ εἰς Κωνσταντινούπολιν μετέβην κατ' εὐθεῖαν εἰς τὰ ἐν Βουγζούκ-Δερὲ ἀνάκτορα, τῶν ὁποίων ἡ θέα εἶνε ὄντως μαγευτικὴ. Οὐδέποτε θέλω συγχωρήσῃ ἐμκυτῶ τὴν ἀμέλειάν μου διότι παρέλειψα νὰ τηρήσω τακτικὸν ἡμερολόγιον τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμονῆς μου. Μοὶ ἦτο ὅμως τοῦτο ἀδύνατον καθ' ὅτι καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας ἤμην ἐνησχολημένος. Αἱ μετὰ τῆς Πύλης διαπραγματεύσεις, αἱ ἡμεπίστημοι μετὰ τοῦ Ρεῖς-ἐφένδη καὶ λοιπῶν ὑπουργῶν τῆς Τουρκίας συνδιαλέξεις, αἱ μετὰ τῶν συναδέλφων μου διαπραγματεύσεις, ἰδίως αἱ μετὰ τοῦ μοχθηροῦ, νευρικοῦ καὶ ὑπόπτου Κάνιγγος, ὅστις εὗρίσκετο εἰς διάσταςιν μεθ' ἀπάντων, ἡ μετὰ τοῦ ὑπουργείου ἀλληλογραφία, αἱ τῷ ἀνακτοβουλίῳ ἀνακοινώσεις, αἱ μετὰ τῶν ἐν ταῖς Ἡγεμονίαις προξένων ἀλληλογραφίαι καὶ ἐπὶ τέλους ἡ μετὰ 50 ὁ-

παλλήλων ἐνασχόλησις μου, πάντα ταῦτα μοι ἀφῆρουν ὅλον μου τὸν κιν-
 ρόν. Ἄμκ ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐζήτησα ἀκρόασιν παρὰ τῷ καί-
 μικράμῃ ἐκπληροῦντι χρέη τότε τοῦ μεγάλου βεζύρη. Ἡ παρὰ τῷ Σουλ-
 τάνῳ ἀκρόασις μου ὤρισθη τὴν τρίτην ἡμέραν τῆς ἀφίξεώς μου, ἐὰν γε-
 γονός τι δὲν ἀνέβηκεν αὐτήν, ὀλίγου δεῖν ἐπ' ἀόριστον χρόνον. Ἑλληνικὸν
 δηλονότι ἐμπορικὸν πλοῖον κατέπλευσεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Κωνσταντι-
 νουπόλεως ὑπὸ Ῥωσικὴν σημαίαν, κατὰ τὸ ἔθος τὸ ἐπικρατήσαν ὑπὸ
 τῆς Ἑλληνικῆς εἰσέτι ἐπικρατήσεως. Αἱ Ὀθωμανικαὶ ἀρχαὶ ἀνεγνώρισαν
 τὸ πλοῖον οὐχὶ μόνον ὡς Ἑλληνικόν, ἀλλὰ καὶ ὡς πειρατικόν, ἐξ ἐκείνων
 δὲ ἅτινα ἐλευθέρως ἐλήστευον ἐν ταῖς θαλάσσαις. Ἄνευ οὐδεμιᾶς προη-
 γουμένης γνωστοποιήσεως ἀπλῶς ἐκράτησαν τὸ πλοῖον καὶ ἐν τῷ λιμένι
 τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ τῷ ἀρήρεσαν τὴν σημαίαν.
 Ἄμκ μαθὼν τοῦτο, διέταξεν τὸν πρῶτον διερχομένον νὰ διαμαρτυρηθῇ ἐν-
 τόνως κατὰ τῆς προσβολῆς τούτης τῆς σημαίας ἡμῶν, καὶ ν' ἀπαιτήτῃ
 ἄμεσον ἱκανοποίησιν. Οἱ Ὀθωμανοὶ ὑπουργοὶ ἰσχυροὶ ἐν τῷ δικαίῳ αὐτῶν,
 καθ' ὅτι πράγματι τὸ πλοῖον ἦτο Ἑλληνικόν καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐκτὸς Ἑλλή-
 νων οὐδεὶς ἕτερος ὑπῆρχεν, ἤρνοῦντο νὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψιν τὰς ἀπαιτήσεις
 μου καὶ περιορίζοντο εἰς ἀπλᾶς ἀπαντήσεις. Ἀπεφάσισα ἐν ἀρχῇ νὰ ποιήσω
 δῆλον τῇ Πύλῃ ὅτι πᾶσα κατὰ τῆς σημαίας ἡμῶν προσβολὴ καὶ ἡ παρὰ
 μικρὰ ἀπέδεικνυτο θέλουσι τιμωρεῖσθαι αὐστηρῶς. Ἀνῆγγειλα δὲ ὅτι θέλω
 θεωρήσῃ ἐμυτὸν τότε ἱκανοποιημένον, ὅτι ἐν πλήρει καὶ πάλιν μεσημ-
 βρίᾳ μεταφέρωσι τὸ πλοῖον ἐνθα ἐκρατήθη καὶ ἀναρτήσωσι τὴν σημαίαν
 ἐνώπιον τῶν Ὀθωμανικῶν ἀρχῶν καὶ σὺν ταῖς νενομισμέναις τιμαῖς. Ἐν
 τοιαύτῃ μόνον περιπτώσει ἀπεφάτιζον νὰ ἐπιληφθῶ τῶν περαιτέρω δι-
 κπραγματεύσεων.

Ἐν τούτοις ὁ χρόνος παρήρχετο καὶ ἔφθασεν ἡ παρὰ μὲν τῆς ἡμέρας
 καθ' ἣν εἶχεν ὤρισθῃ ἡ παρὰ τῷ Σουλτάνῳ ἀκρόασις μου. Ὁ Ῥεῖς-Ἐφένδης
 ἔκαμε τὴν τελευταίαν ἀπόπειραν ὑποσχόμενός μοι αὐστηρὰν ἀνάκρισιν
 τῆς ἐν λόγῳ ὑποθέσεως, μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου ὑποδοχὴν μου, ἀλλ'
 ἐγὼ ἀπήντησα ὅτι μέχρις οὗ ἡ τιμὴ τῆς σημαίας ἡμῶν δὲν ἱκανοποιηθῇ
 δὲν θέλω ἐμφανισθῇ ἐνώπιον τῆς αὐτοῦ Μεγαλειότητος καὶ ὅτι οἱ ὑπουρ-
 γοὶ τῆς Τουρκίας δύνανται νὰ ἐξηγήτωσιν αὐτῷ κατὰ βούλησιν τὴν ἄρ-
 νησίν μου. Τότε μοι ἐπέστειλαν ὡς μεσίτην τὸν πρεσβευτὴν τῆς Πρωσίας
 Μήλτιτς ἐλπίζοντες ὅτι αὐτὸς θέλει μὲ καταπείσῃ. Ἐγὼ ὁμῶς ἐδέχθην
 τὰς συμβουλὰς τοῦ διπλωμάτου τούτου, οὕτως ὥστε ἐπὶ αἰῶνας ἀπεγοή-
 τευστα αὐτὸν ἐν τοιούτου εἵδους μεσιτείαις. Ἐπὶ τέλους ἀπεφάτισα νὰ δη-
 λοποιήσω τῷ Σουλτάνῳ περὶ τῆς ἀναφυσίσης μεταξὺ τῆς Πύλης καὶ ἐμοῦ
 διαφοράς καὶ τῆς ἀποφάσεώς μου νὰ ἐμφανισθῶ τῷ Σουλτάνῳ μετὰ πλήρη
 μόνον ἱκανοποίησιν. Ὁ Σουλτάνος δὲν μὲ ἐγνώριζεν εἰσέτι τότε πῶς
 ἐνεκα τοῦ αἰσθήματος τῆς δικαιοσύνης, ἴσως δὲ καὶ φοβούμενος νὰ ἐγείρῃ

περιττόν ζήτημα, ἀνήγγειλε τοῖς ὑπουργοῖς ὅτι μάτην μοι ἠρνήθησαν τὴν ἐκκνοποίησιν, καὶ ὅτι πρὶν ἐπιληφθῶσι τῶν ἀναγκαίων διαβημάτων, ὤφειλαν ν' ἀποταθῶσι πρὸς ἐμὲ μόνον καὶ ἀποκλειστικῶς δυνάμενον ν' ἀποφασίσω. Τὸ πλεόν αὐθωρεὶ ἐπεστρέφη, ἡ σημαία ἀνηρτήθη ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ βαζύρη καὶ ἀπονειμῆθαισιν τῶν στρατιωτικῶν τιμῶν. Ἐνὶ λόγῳ τὸ πᾶν ἐγένετο κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν μου.

Προσῆλθον τῷ Σουλτάνῳ, ὅστις μὲ ὑπεδέχθη ἀρκούντως ψυχρῶς· μετὰ γενεστέρως ὅμως ἔμεινον ὅτι πύχκιστήθη λίαν, διότι ἐνεφκνίσθη ἐνώπιόν του ἀσκεπής. Οἱ Γάλλοι ἐσκεμμένως ἐπικρουσίζοντο καίποτε φέροντες τὸν πύλον ἐπὶ κεφαλῇς. Ὁ πρῶτος διερμηνεὺς μὲ ἠρώτησε διὰ τί ἀπεκαλύφθη. Ἀπῆντησα δὲ αὐτῷ ὅτι θέλω ἐμφανισθῆ ἐνώπιον τοῦ Σουλτάνου ἀπαράλλαχτα ὅπως ἐμφανίζομαι ἐνώπιον τοῦ Αὐτοκράτορος μου, ὅστις μοι παρήγγειλε ν' ἀπονείμω τῷ Ἀνακτι τῶν Ὀθωμανῶν τὰς αὐτὰς καὶ αὐτῷ τιμὰς. Τοῦτο ὑπῆρξε τὸ πρῶτον βῆμα τῆς πρὸς ἐμὲ φιλοφρόνησεως τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος.

Μετὰ ταῦτα ἤρξατο τὸ ζήτημα τῶν κλητῆρων τῶν πρεσβειῶν. Τὸ πάλαι οἱ Γαλνίτζκοι ἀπατέλουν τὴν σωματοφυλακὴν τῶν ξένων διπλωματῶν, ὅτε δὲ οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἐξωλοθρεύθησαν ἡ Πύλη προέτεινε τοῖς πρεσβευταῖς ν' ἀντικαταστήσῃ αὐτοὺς διὰ τῶν κλητῆρων. Οἱ πρέσβεις δὲν ἔδωκαν καταγκρετικὴν ἀπάντησιν· συνενοήθησαν ν' ἀναιμείνωσι τὴν ἀφίξιν μου καὶ βχισθῶσιν ἐπὶ τέλους ἐπὶ τῆς ἀποφάσεώς μου. Ὁ διερμηνεὺς τῆς Πύλης μοι προέτεινε ὡς σωματοφύλακα τοιοῦτον κλητῆρα· μοι ἀνεκοίνωσε δὲ τεύτοχρόνως ὅτι οἱ τῆς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας πρεσβευταὶ ἀπεφάσισαν ν' ἀκολουθήσωσι τὴν ἀπόφασίν μου ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ. Ἐγὼ ἔσπευσα ν' ἀπαντήσω ὅτι οὐδόλως ἀμφοτέρω περὶ τῆς φιλοφροσύνης τοῦ Σουλτάνου καὶ περὶ τοῦ πόθου αὐτοῦ τοῦ ν' ἀπονείμῃ τὴν δέουσαν τιμὴν τῷ ἀντιπροσώπῳ τοῦ Αὐτοκράτορος, θέλω δεχθῆ οὐχὶ μόνον τὸν κλητῆρα, ἀλλὰ καὶ πάντα ἕτερον ὃν ἤθελεν εὐχρεσθηθῆ νὰ προσδιορίσῃ ὡς σωματοφύλακα. Ἡ ἀπάντησις αὕτη ἄρδην ἀνατρέψασα τὰς δυσχερείας, ὧν ὁ Κάνιγγ προὔτιθετο ἤδη νὰ ἐπωρεληθῇ, ὑπῆρξε λίαν εὐφρόσυτος τῷ Σουλτάνῳ. Βαθμηδὸν ἐκέρδισα τὴν εὐνοίαν αὐτοῦ καὶ ἐχθρῶς ἐτύγχανεν πικρὸς ζητούμενος. Ἔσωσα πολλοὺς Ἕλληνας, ἀπηλευθέρωσα πολλοὺς δεσμώτας· ἐν ἐνὶ λόγῳ τὰ πάντα αἰσίως ἔβαινον, ἐκτὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματος. Ἀλλ' ἐνταῦθα αἱ διαπραγματεύσεις διεξήγοντο οὐχὶ ὑπ' ἐμοῦ μόνου ἀλλὰ μετὰ τῶν τῆς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας συναδέλφων μου, αἵτινες μᾶλλον ἐφθόνουν τὰς προόδους μου ἢ ἐζήτουν τὸ αἶσιον πέρας τοῦ κοινοῦ τούτου ἔργου. Ὁ τῆς Αὐστρίας πρεσβευτὴς καὶ ὁ Μήλιτς ὡσχύτως οὐδεμίαν μοι παρεῖχον ἀρωγὴν. Μολονότι τὸ ζήτημα τοῦτο ἦτο τοιαύτης φύσεως, ὥστε διὰ τοῦ ἀγῶνος μόνου ἠδύνατο νὰ λυθῇ, καὶ ὁ ἀγὼν οὗτος δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐκρηγῇ.

Ἡ ἐν Πύλῳ νευραχία ἠρέθισε τὸν Σουλτάνον τοσοῦτον, ὥστε ἐζήτησε

τέρων σχέσεων ζήτημα, ὡς, ὅπως ἐγίνωσκον, εἶχον ἐντολὴν ν' ἀποκαταστήτω, ἀνέφερε πρὸς αὐτὸν ἐξήτατο παρὰ τοῦ τεθνεῶτος αὐτοκράτορος νὰ συμφιλωθῇ τοῖς Τούρκοις. «Εἶνε ἀγαθοὶ ἄνθρωποι, προσέθετε, καὶ οὐδὲν ἕτερον ποθοῦσιν ἢ νὰ συζήσωσι μεθ' ἡμῶν εἰρηνικῶς. Ὁμολογήσατε ὅτι ὁ πόθος τῆς καταθέσεως ἐπικρατείας τῶν ἰδίων ἐκάστου ὑπηκόων εἶνε ἀρκούντως εὐνόητος. Εἰσθε ἠναγκασμένοι νὰ ὑποβάλλετε ἐκεῖ τὰ θρησκευτικὰ ὑμῶν συμφέροντα, περὶ δὲ τοῦ πληρέστατα δὲν πρέπει ὁμῶς ν' ἀπαιτῆτε τὰ ἀδύνατα παρὰ τῶν ἀγροίκων καὶ φανατικῶν. Ἀποκαλλάτως ὅπως ὑμεῖς οὕτω καὶ ἐγὼ εἰμι γείτων αὐτῶν· εἴχομεν καὶ ἡμεῖς μετ' αὐτῶν ἔριδας καὶ ἀγῶνας, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς βασιλείας μου διαβιούμεν μετ' αὐτῶν εἰρηνικῶς καὶ ἐν ὁμονίᾳ, ὅτις δὲ συμβῇ τις ταραχὴ ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐπαρχίαις πταίονσι πάντοτε οἱ ἰδιοὶ μου». Πολλὰκις μοι ἐπινέλαθε περὶ τοῦ νέου Αὐτοκράτορος μου προσθέτων ἐκάστοτε ὅτι εὐελπισταί νὰ εὕρῃ παρὰ τῷ διαδόχῳ τοῦ Ἀλεξάνδρου διάδοχον τοῦ χαρακτήρος ἐκείνου καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν φιλίας· μετὰ ταῦτα ἐπινάλαθον τὰ περὶ τῆς ἐπιρραῆς ἣν εἶχεν ἐπ' αὐτοῦ ὁ Ἀλέξανδρος Παύλοβιτς, ὁ Αὐτοκράτωρ Φραγκίσκος προσέθεσε: «Δὲν ἤθελον νὰ περαιοῦμαι τὰς Ἰονίους νήσους τῇ Ἀγγλίᾳ· προεῖδον τὰ ἀποτελέσματά, ἀλλ' ἐκεῖνος ἐπαθῆμαι τοῦτο, ἐξήτησε τοῦτο καὶ μὲ ἠνάγκαζε νὰ συνκινέσω. Οὐδέποτε θέλω συγχωρήσῃ ἐμαυτῷ ὅτι περὶ τὴν εὐκρίαν ν' ἀποκαταστήσω τὴν Ἑταιρείαν τῶν ἱπποτῶν τῆς Μαλίτης διὰ τῆς ἐκχωρήσεως αὐτοῖς τῶν νήσων τούτων, αἵτινες οὔτε ἐδημιουργήθησαν διὰ τὴν ἀμυναν τῆς πίστεως. Τοῦτο ἤθελεν εἶναι ἐπαξίαν ἀμειβῇ τῇ Ἑταιρείᾳ ταύτῃ ἥς ἐκήδετο ἡ Εὐρώπη ἀπασα· ἐνέδωκα δὲ λόγῳ ἀδυναμίας καὶ διὰ τοῦτο θεωρῶ ἐμαυτὸν ἔνοχον». Ἐγὼ εἰς ταῦτα παρετήρησα ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν Ἰονίων νήσων πρεσβεύουσι τὸ ὀρθόδοξον δόγμα, καὶ ὅτι τῷ ἀντιπροσώπῳ τοῦ Λατινικοῦ δόγματος ἤθελεν εἶναι δύσκολον νὰ κερτηθῇ ἐκεῖ. «Μήπως οἱ Ἀγγλοὶ εἶνε καλλίτεροι; ἀπήντησεν ὁ Αὐτοκράτωρ. Ἦθελον ν' ἀντείπω ὅτι τὸ πραξικόπημα τοῦτο ἐγένετο συνεπίᾳ λάθους τοῦ κόμητος Καποδιστρίου, ὅστις ἕνεκα τῆς πρὸς τοὺς Γάλλους καὶ τῷ ἡγεμόνι αὐτῶν Βοναπάρτη ἀπεχθείας μετὰ πολλῶν ἑτέρων ἔπαυτο ὡς πρὸς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὸν λόρδον Κέστερλε· ἀλλ' ἀκριβῶς τότε διεκείμεθα φιλίᾳς λίαν τῇ Ἀγγλίᾳ, καὶ ἤθελεν εἶναι ὅλως ἀπρεπὲς νὰ ἐκφράσω τὴν πρὸς αὐτοὺς δυσπιστίαν καὶ ἀποκαλύψω τὰ λάθη τοῦ κόμητος Καποδιστρίου, ὑπουργοῦ τῆς Ῥωσίας καὶ φίλου μου. Ἐνταῦθα ἔληξεν ἡ μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος συνδιάλεξις μου.

Ἡ Βιέννη ἦν εἶδον βραδύτερον ἔτι καὶ ἦν ἐπεσχεπτόμην μετ' ἀκρας ἡδονῆς, ἀπεῖχεν ἤδη πολὺ ἐκείνης ἣν ἐγίνωσκον κατὰ τὴν νεανικὴν μου ἡλικίαν. Ὁ Μετερνίχ δὲ ἐγίνωσκον ἐκ νεότητος κατὰ τὰς ἀρχὰς εἰσέτι τοῦ διπλωματικοῦ σταδίου του, καθ' ἐκάστην πρωίαν συνδιελέγετο μετ' ἐμοῦ περὶ τοῦ Ἑλληνοθωμανικοῦ ζητήματος. Μὲ ἠνάγκαζε ν' ἀναγινώσκω

Ἦναγκάσθημεν νὰ διέλθωμεν τὴν νύκτα ἐν Ῥαιδετῶ· μόλις δὲ ἡκυροβολήταμεν καὶ ἐνεφχνίσθη ἐνώπιόν μου Ἕλλην πλοίαρχος ἐκ Ταϊγανίου, ἐξαιτούμενος τὴν ἄδειαν νὰ μὲ ἀκολουθήσῃ μετὰ τοῦ πλοίου αὐτοῦ τὸ ὅποιον ὠνομάζετο «Γλάνης Ριμποπιέρ». Τὸ πλοῖον τοῦτο ἔφερε φορτίον σίτου καὶ ὁ πλοίαρχος ᾔβησε νὰ σώσῃ αὐτὸ τοῦ ἀποκλεισμοῦ ὃν ἡ Πύλη ἤδη ἤρξετο νὰ θέτῃ εἰς ἐνέργειαν. Μάτην ἐξέφραζον αὐτῷ τὴν λύπην μου ὅτι λίαν ἀργὰ ἀπετάθη πρὸς ἐμέ καὶ ὑπεδείκνυν ὅτι ἀναγγεῖλας περὶ τῆς διόδου δύο μόνον πλοίων, ἠδυνάτουν νὰ ἐμφανισθῶ εἰς Ἑλλησπόντον μετὰ τριῶν πλοίων. Οὗτος ἐπέμενεν εἰς τὴν αἴτησίν του. Τότε τῷ ἀπήντησα ὅτι μὴ ὄντος εἰσέτι τοῦ Ἑλλησπόντου ἀποκεκλεισμένου, δε προχωρήσῃ δι' ἴδιον αὐτοῦ κίνδυνον. Ὁ πλοίαρχος ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου ἴστατο ἤδη παρὰ τῷ ἡμετέρῳ πλοίῳ. Τῇ πρωτῇ τῆς 6 Δεκεμβρίου ἀνειλκυσάμεν τὴν ἄγκυραν. Εὐθὺς δὲ ὡς ἐπλησιάταμεν, τὰ φρούρια ἐκ τῆς Ἀσιατικῆς ὀχθῆς ἤρξαντο νὰ πυροβολῶσι διὰ σφαιρῶν, ἐξ ὧν δὴ μία ἔπεσε παρ' αὐτῷ τῷ πλοίῳ. Ἡ σύζυγος καὶ τὰ τέκνα μου εὐρίσκοντο ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, δι' ὃ οἱ ἀξιωματικοὶ ἔσπευσαν ν' ἀπχάγωσιν αὐτοὺς εἰς τὰ δωμάτια. Ἐγὼ διέταξα νὰ ἐτοιμάσωσι τὴν λέμβον καὶ ἀπέστειλα τὸν Ρίκμην μετὰ τοῦ διερμηνέως Κυριάκου ἵνα ζητήσωσι λόγον. Οἱ Τούρκοι ἤλθον εἰς προὔπαντησιν, ἀναγγεῖλαντες ὅτι ἐπυροβόλουν κατὰ τοῦ τρίτου πλοίου, καθ' ὅτι ἔλαβον διαταγὴν νὰ δώσωσιν ἄδειαν ἐξόδου εἰς δύο μόνον. «Ἀθλοῖ!» ἀνέκραξεν ὁ Κυριάκος. «Τί ἐπράξατε; ἐπὶ τοῦ τρίτου ἴσα ἴσα εὐρίσκεται αὐτός ὁ πρέσβυς· σὺς εἰδοποίησαν περὶ τῶν δύο πλοίων τῶν συνοδευόντων αὐτόν, ἐκεῖνο δὲ ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπιβρίνει καὶ ἔνευ οὐδεμιᾶς ἀδείας διέρχεται ἐλευθέρως». — «Δὲν ἐνοήσαμεν καλῶς, ἀπήντησαν οἱ Τούρκοι, διέλθετε, μόνον μὴ περπατοῦσθε». Μόλις ἐξήλθομεν τοῦ στομίου καὶ ἤρχισαμεν ἅπαντες πυροβολοῦντες ἵνα ἐορτάσωμεν τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ τὴν ἀπελευθέρωσίν μας. Τῇ ἐπιούρῃ ἐν τῇ αὐτῇ ἐκείνῃ θέσει διὰ σφαίρας βληθείσης ἐκ τῆς κούρης κανονιοστοχείας, ἐρνεύθη δυστυχῆς τις Ἑλληνὶς φεύγουσα ἐπὶ Ἑλληνικοῦ πλοίου.

Ἐν τῷ Αἰγκίῳ πελάγει ἀπηντήσαμεν ἐναντίον ἀνεμόν καὶ ὁ μέχρι Σύρου πλοῦς ἡμῶν ὑπῆρξε λίαν ὀχληρὸς. Ἐνταῦθα κατὰ τύχην καὶ πρὸς μεγίστην εὐτυχίαν συνηντήσαμεν τὸν Χρυστιόβ. Οὗτος ἐπιβρίνων τοῦ «Κωνσταντίνου» ἐστάλη παρὰ τοῦ ναυάρχου κόμητος Γεΐδεν πρὸς ἀνεύρεσιν ἡμῶν. Καὶ ἐπὶ τῆς φρεγάτας ἐν τούτοις τύχης δὲν εἴμεθα εὐτυχέστεροι, καθ' ὅτι οἱ ἐναντίοι ἀνεμοὶ μεγάλως ἠνώχλου ἡμᾶς. Ἠκυροβολήταμεν ἐν τῷ λιμένι Κερκύρας, ἐνθα ὁ λόρδος ἀρμοστής Ἀδχμς φιλοφρόνως παρέσχεν ἡμῖν φιλοξενίαν. Διήλθομεν τρεῖς νύκτας ἐν ταῖς αἰθούσαις τῶν ἀνακτόρων καὶ περνεύθημεν ἐν λαμπρῷ χορῷ. Ὁ Κάνιγκ μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ πρὸ ἡμερῶν εἶχεν ἔλθῃ εἰς Κέρκυραν, λίαν δὲ ἐχάρη ἰδὼν με· ὑπο-

πτεύων δὲ αἰωνίως περὶ πάντων, εἶχε καὶ νῦν τὴν ὑποψίαν ὅτι μετὰ τὴν ἀναχώρησίν του καὶ τὴν μετὰ τῆς Πύλης ῥῆξιν τῶν σχέσεων, ἔμεινα ἐγὼ ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἀνε νέωτα τὰς μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν διαπραγματεύσεις πρὸς ζημίαν Γαλλίας τε καὶ Ἀγγλίας.

Κατὰ τὰς πρωινὰς ὥρας περιεργαζόμην τὴν Κέρκυραν· ἀπανταχοῦ ὁ λαὸς μὲ περιεκύκλου ἀκολουθῶν με κατὰ βῆμα καὶ κατὰ τὸ ἐνὸν δεικνύων ἀδικίλειπτον καὶ ἰσχυρὰν συμπαθειαν. Πόσον εὐκόλον ἦθελεν εἶναι νὰ ἐξεγείρωσι τοὺς Ἑπτανησίους κατὰ τῆς δεσποτικῆς καὶ δυναστικῆς κυριαρχίας τῶν Ἀγγλῶν! Οἱ τελευταῖοι ἐγίνωσκον τόσον καλῶς τὴν πρὸς αὐτοὺς δυσμένειαν τῶν ἐγγχωρίων κατοίκων, ὥστε ἅπαντα τὰ τηλεβόλα ἦσαν ἐστραμμένα πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς νήσου. Οὐδεὶς Κερκυραῖος καὶ τοι πάντες ὑπεραγαπῶσι τὴν θήραν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἔχη ὄπλον. Ἀπαντα τὰ ὄπλα τῶν πολιτῶν ἐφυλάσσοντο ἐν τῷ ὀπλοστασίῳ καὶ ἐδίδοντο μόνον προσκίρως, ἐπὶ τῷ ἀπαραιτήτῳ ὄρω τῆς ὑποδείξεως τοῦ λόγου δι' ὃν λαμβάνεται. Ἐξηκολουθήσαμεν καὶ πάλιν τὸν ἡμέτερον πλοῦν, ἀλλ' ἰσχυρὸς ἄνεμος παρεκώλυε τὴν ταχύτεραν ἀφίξίν μας. Ἐπὶ τέλους κατέπλευσα εἰς Τεργέστην, ὁμόσας οὐδέποτε πλέον νὰ ταξειδεύσω· ἀλλ' ὁποῖα τις ἀπελπισία μὲ κατέλαβεν, ὅτε ἀναγνούς τὰ τηλεγραφήματα, εἶδον ὅτι διετασσόμην νὰ ἐπενέλθω εἰς Ἑλλάδα πρὸς ἐναρξίν τῆς συνδιασκέψεως ὁμοῦ μετὰ τῶν συναδέλφων μου. Ἡ ἐν Ἑλλάδι συνδιάσκεψις ἦτις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διεξήγετο ἐπὶ τῶν πλοίων, διήρκεσε πλέον τῶν ἑξ μηνῶν. Ἡ ἐποχὴ ἐκείνη ὑπῆρξε λίαν κοπιώδης εἰς ἐμέ. Ἡ Ἀγγλίς ἀπῆρνεῖτο τὸ ἴδιον αὐτῆς δημιουργήμα, ὁ δὲ Κάνιγκ ἐπισταμένως προσεπάθει νὰ ἐλαττώσῃ τὰ ὅρια τῆς δυστήνου Ἑλλάδος, ἵνα μὴ δυνηθῇ νὰ ἀναπτύξῃ τὰς θαλασσίους αὐτῆς δυνάμεις. Ἐζήτει πᾶσαν πρόφασιν νὰ ἐγείρῃ τῷ κόμητι Καποδίστρια προσκόμματα, νὰ ἐξεγείρῃ τοὺς ἐχθροὺς τῆς τάξεως καὶ παραῖχε τῷ Κυβερνήτῃ πᾶσαν δυσχέρειαν. Ἐχω δὲ πλήρη πεποίθησιν ὅτι ἡ χεὶρ ἥτις ἐφόρευσε τὸν Καποδίστριαν, ἐξωπλίσθη παρὰ πρᾶκτόρος τῆς ἀπεχθοῦς Ἀγγλίας. Ἡ μόνη ἀνγκούφισις, ἡ μόνη εὐχαρίστησις μετὰ τὰ πάντων τούτων τῶν λυπηρῶν διαπληκτισμῶν ὑπῆρξαν αἱ ὥραι αἱ διηρχόμεναι παρὰ τῷ Κυβερνήτῃ, ὅστις ἐκάστην ἐσπέραν μετὰ τὴν λήξιν τῶν ἀσχολιῶν αὐτοῦ μὲ ἐπισκέπτετο πρὸς μεγίστην ἀπελπισίαν τοῦ Κάνιγκος τοῦ ὅσον φθονεροῦ τόσον καὶ ὑπόπτου. Εὐθύς δὲ ὡς ἡ ἡμέτερά συνδιάσκεψις ἔληξεν καὶ ἡ τύχη τῆς Ἑλλάδος ἀπεφασίσθη ἐν τῇ ἐν Λονδίνῳ συνδιασκέψει, ἐγὼ ἀπῆλθον εἰς Νεάπολιν. Ἐπειδὴ δὲ διεξήγετο ὁ μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῆς Τουρκίας ἀγὼν ὁ Ἑλλήτποντος ἦτο ἀποκεκλεισμένος. Ὁ Κάνιγκ ὠρρίζετο καὶ διεβχίου ὅτι ὁ Ἀγγλικὸς ναύσταθμος ἐθεώρησε τὸν ἀποκλεισμὸν ἀδύνατον, καὶ ὅτι τοῦτο κατεδείχθη ἐναργῶς παρὰ τοῦ νκυάρχου Καλινγβούδ. Ἐν τούτοις ὁ ἡμέτερος ναύαρχος Ρικάρδ λίαν ἐπιδεξίως διεξήγαγε τὴν ὑπόθεσιν καὶ αὐστηρότατα ἐπιτηρῶν τὸν ἀποκλει-

αυτῶν, ὅθεν ἐγένετο ἔριδος οὔτε πρὸς τοὺς Γάλλους, οὔτε πρὸς τοὺς Ἀγγλους, οἵτινες αὐτὸ τοῦτο ἰδίως καὶ ἐπεζητοῦν. Ὅτε ἡμῶν ἐν Ἑλλάδι, μοι ἐπαρουσίασεν καὶ ἐκεῖνόν τὸν ἄνθρωπον ὅστις τῷ 1771 ἐπυρπόλησε τὸν Ὀθωμανικὸν στόλον πρὸς τῷ Τζεμέ. Ὁ Εὐαγγελιστὴς τὸ βιβλίον μου καὶ λεπτομερῶς περιέγραψα τὴν ἐξωτερικὴν αὐτοῦ μορφήν ἐν τῷ σημειωματάρίῳ μου, τὸ ὅποτον δυστυχῶς ἀπωλέσθη. Πάν ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν ἄγωνα καὶ τὴν πολιτικὴν ἀνήκει τῇ ἱστορίᾳ ἢ κρύπτεται εἰς τὴν κόκκιν ἐν τοῖς ἀρχαιοφυλακίαις ἡμῶν. Δὲν θέλω νὰ ἐμιλήσω περὶ τούτων. Εἰς τί δύνανται νῦν νὰ χρησιμεύσωσιν αἱ ἀφηγήσεις μου περὶ τοῦ πόσον ἠνικντιούμην τῇ μοιρῇ ἐκείνῃ ἐνδόξει τοῦ ἡμετέρου ἀνακτοβουλίου ἀπέναντι τῆς Ἀγγλίας, ἐνδόξει, ἥτις ἐπέφερε τὴν πρὸς ἡμᾶς ψυχρότητα τῶν λοιπῶν ἀνακτοβουλίων καὶ προσκίρως μόνον ἀπεμάκρυνεν ἀφ' ἑαυτῶν ἀποτελέσματα τῆς τυφλῆς πρὸς τὴν Ῥωσικὴν ἐχθρας τῆς Ἀγγλίας;

Ἡ δευτέρα ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμονή μου ὑπῆρξε σφοδρὰ ἐπιτυχίων καὶ θριάμβων. Ὁ Σουλτάνος, ἐκτιμήσας τὸν συνδιαλλακτικὸν χαρακτῆρά μου, ἐζήτησε νὰ μὲ ὑποδεχθῇ ἡμιεπισήμως ὡς καλὸν φίλον, γεγονὸς πρωτοφανές. Με ὑπεδέχθη ἐν τῷ Δοβούτ-Παλάτι, μεγάλῳ στοατῶνι, ἐν ᾧ εἶχε κατασκευασθῇ δι' αὐτὸν ἰδιαιτέρον οἶκον. Εἶχεν ἀποφασισθῇ νὰ ἐμφανισθῶ μεθ' ἑνὸς μόνου διερμηνέως, τοῦ Φρχαίνη, πρὸς μυστικὴν συνδιάσκεψιν, πρῶτον ἐπίτης πρωτοφανές. Ἐκτοτε ἡ Πόλις μοι ἀπένευε δείγματα σεβασμοῦ, ἐμπιστοσύνης καὶ εὐνοίας. Ἐν ἀγνοίᾳ τῶν συναδέλφων μου κατώρθωσα τὴν ἀναγνώρισιν τῆς Ἑλλάδος ὡς ἀνεξαρτήτου βασιλείου μετὰ τῶν ὀρίων τοσοῦτον δαδύλως ὑπὸ τῆς ἐν Λονδίνῳ Συνδιασκέψεως διαπραχθέντων, ἀφοῦ ὅμως προηγουμένως συνενοήθην μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν ὑπουργῶν, ὅπως ἡ ἀναγνώρισις αὕτη ἐπικυρωθῇ ἐπισήμως τῇ παρουσίᾳ τῶν λοιπῶν πρέσβεων, ὧν τῆς φιλοτιμίας ἤθελον νὰ φειθῶ. Οὕτω ἠδύναντο νὰ ὑποτεθῶσιν ὅτι μετέσχον καὶ αὐτοὶ τῆς ἐπιτυχίας τῶν διαπραγματεύσεων ὅς ἐνταῦθα διεξήγον ἐγὼ μόνος, ὠφελούμενος, τῇ ἀληθείᾳ, τῆς δοθείσης μοι ἀδείας τοῦ νὰ ἐλαττώσω τὴν χρηματικὴν ἀποζημίωσιν ἥτις εἶχεν ὀρισθῇ κατὰ τὴν ἐν Ἀδριανουπόλει συνθήκην. Καὶ οὕτως ἠδυνήθην ἅπαξ ἔτι νὰ παραγμωτοποιήσω τὸν ἀπαρκίτητον ὅρον μου: σικκὴν ἀνὰ θριάμβου.

(Ἐκ τῆς Ῥωσικῆς.)